

עין יצחק

פינת ההלכה השבועית
מאת מרן הראשון לציון

הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א
בעל ה'ילקוט יוסף'

עריכה: הרב יצחק קורלנסקי

פר' שמיני תש"פ | גליון מס' 183
הדברים נאמרו ערב חג הפסח, י"ד ניסן תש"פ

תוכנת ה'זום' ביום-טוב

מה היה טעם המתירים הדלקת חשמל ביו"ט? | כיצד דחו הפוסקים את טענתם? | האם אש מסתתרת בגפרית שבראש הגפרורים? | באילו מקרים ניתן להתיר השימוש בתוכנת ה'זום'? | וגם: כיצד נקבל חוסן נפשי לצלוח את משבר הנגיף?

אלא כמוסיר המסך המבדיל בינו ובין האש, וכל מה שצריך להבערתו הכל נעשה יפה בבית החרושת, ונמשך בחוטים לבתים.

גם הגאון רבי יחיאל מיכל אפשטיין בעל ערוך השולחן (בתשובה שנדפסה בקובץ בית ועד לחכמים, חוברת א', ניו יורק, תרס"ג) כתב להתיר הדלקת אור החשמל ביו"ט. ומטעם אחר, מפני שאין זה אלא גרמא, וכבר דרשו בגמרא (שבת ק"ע"ב) על הפסוק (שמות כ"ו) 'לא תעשה כל מלאכה' - "עשייה הוא דאסור, הא גרמא שרי", ואף כאן אינו אלא כמקרב האור ע"י פגישת שני כוחות הנגדיים, החיובי והשלילי, ואז יוצא האור לפועל. גם בקונ' מאור החשמל (להרה"ג ר"י רוזנברג ז"ל) כתב להתיר מטעם שדחיקת הכפתור הוא גרם הבערה, ואינו דומה לאותם שנזכרו במשנה (ביצה שם), ומכל מקום בשבת חייב.

חסרון הידיעה שגרם לטעות

ואמנם רואים שאין היתר החשמל ביו"ט שייך לרבני המערב או לרבני המזרח, וכי ישנם גם מרבני האשכנזים שהתירו, מטעמם הם. אולם באמת רוב הפוסקים בדורות האחרונים כתבו בתקיפות לאסור, ושהטעו אותם בהסבר הדברים על החשמל. כי מה קשור שיש אש בחברת החשמל?! הרי זו ממש אש חדשה, ובחוטים עצמם אין שום אש, אלא כח של זרם בעלמא זרם זה יכול לגרום להדליק נורת חשמל, מאוורר, או מיקרוגל המעביר גלים קצרים אלקטרו-מגנטיים. ולא היתה שם אש שזה עתה נתגלתה, אלא ברור שיש כאן אש חדשה שהוא מדליק. האש אינה עוברת מהחברה לבתים, רק הזרם עובר, ועל ידי מגע מחודש של החיובי והשלילי נוצר שוב אש חדשה, ואין זה המשך של האש מחברת החשמל.

גם מה שטענו להתיר מצד שזה בדרך גרמא, אינו נכון, כי כל דבר שדרכו בכך זה קבוע, אין שייך לומר בו גרמא. וזו סברא פשוטה. והדלקת החשמל ע"י לחיצה על הכפתור, שבכך מחבר או מנתק את החיובי והשלילי, היא דרך מלאכה זו בקביעות, ואין זה דרך גרמא השייך רק בדבר שמשנה מדרך רגילות עשיית המלאכה בידיים.

להקת הפוסקים שאסרו בתוקף הדלקת חשמל ביו"ט

וכן אסר בפשיטות הגאון הרוגוצ'ובי בשו"ת צפנת פענח (סי' רעג), ובשו"ת מהרש"ג (ח"א סי' סד), שו"ת בית יצחק (ח"א יו"ד סי' ק"כ, ח"ב יו"ד סי' ל"א), שו"ת קרן לדוד (סי' קמ"ד), הגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי - גאב"ד וילנא - בשו"ת אחיעזר (ח"ג סי' ס), הגאון רבי איסר זלמן מלצר (בהסכמתו לשו"ת חלקת יעקב ח"א), שו"ת לבושי

שאלה: בשנה זו, אשר בהתאם להנחיות הרשויות לערוך את ליל-הסדר איש איש בביתו, בכללם גם זקנים אשר ישוהו בליל-הסדר בביתם לבדם, ויש שרצו להתיר להשתמש בתוכנת 'זום', בה ניתן לראות איש את רעהו מרחוק. האם אכן מותר להפעילה מערב יום-טוב ולהשתמש בה ביו"ט?

איסור הדלקת חשמל ביום-טוב

תשובה: ראשית, מה שרצו להתיר עפ"י רבני המערב שהתירו הדלקת חשמל ביום-טוב, יש לדעת כי אין כל קשר לשאלתינו העוסקת בעיקר מצד פיקוח-נפש, או אפילו ספק פיקוח-נפש, כפי שיבואר. אך לבוא ולתלות ברבני המערב, או כל עדה שהיא, אין כל קשר.

יש לדעת שהדלקת חשמל ביום-טוב, אם זה מאוורר, מזגן, נורה חשמלית וכל כיו"ב, אסור ביו"ט, וכך דעת כל הפוסקים בזמנינו. והוא על פי המבואר במשנה (ביצה לג ע"א): אין מוציאין את האור לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן הרעפים ולא מן המים. ובגמרא (ז"ע ע"א): מאי טעמא, משום דקא מוליד ביו"ט. ופי' רש"י (שם כג ע"א) שהמוליד דבר חדש - קרוב הוא לעושה מלאכה חדשה ואסור מדרבנן. וכן פסקו הרמב"ם (פ"ד מהלכות יו"ט ה"א) ומרן בשולחן ערוך (סי' תקב ס"א). ולפי זה נראה שיש לאסור הדלקת מנורת חשמל, שהרי על ידי הנעת או לחיצת הכפתור נפגשים שני החוטים של החשמל, החיובי והשלילי, ובכך הוא מוליד אש ביום טוב.

טעם הפוסקים שהתירו הדלקת חשמל ביו"ט

לפני כמאה וחמישים שנה נשאל הג"ר רבי אהרן בן שמעון - אב"ד במצרים - בשו"ת ומצור דבש (סי' י) וכתב להתיר להדליק החשמל ביו"ט, וטענתו כיון שהאור מכונס בתוך חוטי החשמל, והאש אשר בתוכם מצויה היא ומוכנת, ואין בזה משום מוליד אש כלל. וכן כתב בזמנו גם בשו"ת אבן יקרה (ח"ג סי' קסח) להתיר להדליק אור החשמל ביו"ט, משום שהוא כמדליק מאש המצויה כבר בתחנת החשמל, והוא רק מעבירה אל נורת החשמל שבביתו, ואינו מוליד אש.

גם הראשון לציון הגאון רבי בן-ציון מאיר חי עוזיאל בשו"ת משפטי עוזיאל (ח"א סי' יט) כתב שאין זה אלא כמבעיר מאש מצויה שהיא נמצאת בחוטים הדקים, ונגלית בהסרת המעצור. והיינו דס"ל שאור החשמל נמצא בחוטים החשמליים, ואש מצויה היא, ואין כאן הולדת אור. גם בשו"ת קרית חנה דוד (ח"ב סי' נו) כתב שאין לאסור להדליק החשמל ביו"ט משום איסור מוליד, שאין הדלקת החשמל חשובה

מרדכי (תנינא ס' צא, תליתאה או"ח ס' כה), שו"ת ישכיל עבדי (ח"ד סי' כז), הגרש"ז אויערבאך בספרו מאורי אש (ועי' שש"כ עמ' ע), שו"ת אבן ישראל (ה"ט ס' סא אות יד), וכן בס' החשמל לאור ההלכה (עמ' קלה).

ובשו"ת ציץ אליעזר (ה"א ס' כ פ"ו) האריך בדברים של טעם לדחות דברי הרב ומצור דבש הנ"ל, והסביר כי מה שטען שתולדת האור הזה נמצא כבר בתוך חוטי המתכת, אינו נכון, אלא שבחוסים הללו נמצא רק הזרם האלקטרי, וכנ"ל. גם בשו"ת חלקת יעקב (סי' נא) כתב כי באמת אין שם אש מצויה כלל, אלא רק זרם, ושכן פסק לאסור מהרי"ל צירלסון בשו"ת לב יהודה (סי' יז). גם בשו"ת חזון נחום (ס"ס ל) שהביא בשם הגאון רבי מאיר אריק (בעל מנחת פתים) שכתב לאסור, ושכל הרבנים הגדולים שנועדו עמו בווינה, הסכימו פה אחד לאסור, ושאינן היתר בדבר. וכן כתב בשו"ת יגל יעקב (או"ח ס' סה).

גם בשו"ת אורח משפט - להרא"ה קוק (או"ח ס' ע) כתב שאינו מסכים לדעה שזה נחשב כגרמא, אלא הוא כמוליד אש גמור ביו"ט, כמוציא אש מן האבנים. וכ"כ בשו"ת ארץ צבי (פרומר, ח"ב ס' ל), ובשו"ת משיב שלום - להגאון רבי שלום יוסף פייגנבוים (סי' רנט).

הצתת אש על ידי גפרורים

סוף דבר, שאלו שחשבו להתיר הדלקת החשמל ביו"ט, אינו אלא משום חסרון ידיעה טכנית בענין החשמל, במחילה מכבוד תורתם. והמעין היטב ישפוט בצדק, שהעיקר לאסור להדליק חשמל ביו"ט. והוא הדין שאסור להבעיר אש ביו"ט על ידי הצתת גפרורים, משום מוליד אש ביו"ט. ולא כמי שטענו להתיר מכיון שחומר האש טמון בגפרית, ועל ידי החיכוך הוא מוציא פקדונו ממנו, והשלהבת עולה מאליה ואין משום מוליד ביו"ט, אלא כדעת רוב הפוסקים שאסרו.

ומכאן יש להשיב על מה שכתב בשו"ת שמש ומגן (ח"ב או"ח ס"ס ל) שאפשר לסמוך על דעת המקילים להדליק אור החשמל ביו"ט. אולם במחכ"ת, טכנאי החשמל במרוקו הטעוהו והאמין לדבריהם. וברור שכל גדולי הדורות, מכל העדות, כולם כתבו שאסור להדליק חשמל ביו"ט, וחלילה להקל בדבר שכולם סמכו ידיהם לאסור.

השימוש בתוכנת ה'זום' ביום טוב

ומעתה נבוא לשאלתינו, להפעיל מערב יום טוב את ה'זום', שיראו את בני משפחתם מרחוק. יש לדעת כי השימוש בתוכנה זו היא כמו שיחה בטלפון, ויש בו איסור חשמל בשבת, שמגביר את תעבורת הנתונים ואת רוחב הפס באינטר'. ואמנם מבואר בגמרא (שבת יח ע"א): "פותקין מים לגינה ערב שבת עם חשיכה, ומתמלאת והולכת כל היום כולו". ונחלקו רבה ורב יוסף, אם יש לחוש לזילותא דשבת, בשמיעת רעש המים הטוחנים חטים ומשקים הגינה בשבת. ומרן השו"ע (סי' רנב) פסק להקל. ועל סמך זה כתב מרן זצ"ל בשו"ת יחיה דעת (ח"ג ס' יח) להתיר להפעיל מכונת כביסה אוטומטית בערב שבת לפני שקיעת החמה, והיא מכבסת והולכת מאליה בשבת.

אלא שכל זה מדובר כאשר עושה פעולה מערב שבת וממשיכה מאליה בשבת. אך בתוכנת ה'זום' שבשבת עצמה הוא מדבר לעבר המסך, הרי הוא עושה פעולות חשמל שונות בשבת, הגברה והגדלה וכדו', וזה אסור, וכפי שכתב מרן בשו"ע (סי' תקכב ס"ב): אין יוצאין בכסא [לרשות הרבים], אחד האיש ואחד האשה, ואיש שהיו רבים צריכים לו, מותר, ומוציאין אותו על הכתף אפילו באפריון. ומבואר שם בבית יוסף שטעם האיסור הוא משום זילותא דשבת.

ובאמת אין זה נסתר ממה שכתב מרן (הל' שבת הנ"ל) שפותקין מים לגינה מערב שבת, כי שם מדובר שפותח מערב שבת, ובשבת עצמה אינו עושה מאומה. אך כאן מדובר שיוצאים בעיצומו של יו"ט בכסא לרשות הרבים. ומבואר שיש חילוק בין דבר הנעשה רק מערב שבת, לבין דבר הנעשה בשבת ויו"ט עצמם. ובשימוש בתוכנת ה'זום' הרי הוא עושה פעולות שונות אף ביו"ט עצמו.

פיקוח-נפש בלבד!

אלא שכאן השאלה היא אחרת, האם יש כאן ספק פיקוח-נפש או לא, ויש להיוועץ ברופא המשפחה, שכן פעמים מדובר באנשים זקנים, ובפרט בחו"ל שבשנה זו יו"ט א' של פסח, ויו"ט שני של גלויות, סמוכים לשבת מיד לאחריהם, וזקנים השוהים במשך שלושה ימים לבדם, יתכן חשש לסכנה, שמא יארע להם דבר ח"ו, וכשרואה דרך תוכנה זו, יוכל מיד להזעיק כוחות רפואה. ועל כן יש להיוועץ ברופא, ובמידה ויוכל להגיע אפילו לספק פיקוח נפש, בודאי שיש להקל בשימוש זה, ואין צריך להגיע לרבני מערב או רבני מזרח, כי הלכה פשוטה היא. "וחי בהם" - ולא שימות בהם. תורתנו תורת חיים היא, ואף במקום ספק פיקוח נפש מתירים. אך צריכים הדברים להיות מוכרעים מתוך אחריות ושיקול דעת, ולא בכל דבר "מותרים לכם, מותרים לכם" ... אלא לבדוק כל דבר לגופו, ואם אכן הרופא אומר שאין אפילו שום ספק פיקוח-נפש, אין להתיר הדבר ביו"ט.

חיזוק האמונה והביטחון בבורא העולם

נסיים בדברי חיזוק לכל החולים, לכל השוהים בבידוד, ולכל עם ישראל. בתקופה זו אנו צריכים הרבה חיזוק, באמונה ובביטחון בהקב"ה. וכבר הזכרנו את דברי ה'בן איש חי' בספרו בן יהוידע (בבא קמא ס ע"א) שכאשר יש מגיפת חולי-רע, חלקם מתים מהרשות שניתנה למשחית, וישנם שמתים אף שלא לו רשות לפגוע בהם, והוא מחמת הפחד והבעתה שהיתה להם בשל החולי הזה בעיר. צריכים להיות חזקים בימים אלו בביטחון בהקב"ה, לדעת שהכל מאתו יתברך. "אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה" (חולין ז ע"ב). כל מה שעושה לנו הקב"ה הוא לטובה. לבטוח ברחמי ובחסדיו המרובים. יש להיות שמחים, להשתדל כמה שאפשר, לשיר ולשמח, ולהתגבר על הנסיון שיש לנו.

ולהתחזק בתורה, להתחזק במידות, בין אדם למקום ובין אדם לחבירו. כל אחד יעשה חשבון-נפש על מה הגיעה לנו הצרה הזאת. איזה כאב לראות את כל בתי הכנסת סגורים! בערב שבת עמדתי על יד החלון וראיתי את בתי הכנסת סגורים. הכל "חושך יכסה ארץ" (ישעיה ס ב), בכל העולם כולו. מתי היה דבר כזה בעם ישראל בהיסטוריה שלנו?! וצער גדול יש לנו מכך. אבל נתחזק, בביטחון בהקב"ה, בתורה ובמצוות. כל אחד יקבל על עצמו קבלות טובות. לא לפלאפונים בתפילה, אין פלאפונים לא-כשרים. להתחזק בלימוד התורה ברציפות, מבלי לשוחח דברים בטלים. אין הפסקות באמצע הלימוד. כל אחד יתחזק בקביעות עתים לתורה.

"מנע מגיפה מנחלתך!"

ובזכות זה ישלח לנו הקב"ה בשורות טובות. "אבינו מלכינו, מנע מגיפה מנחלתך". שהקב"ה יסיר מעמנו את הצער הגדול הזה, ונזכה לגאולה שלימה, ובמהרה יבוא משיח צדקינו, כי בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל (ר"ה יא ע"א), ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", ישועות ונחמות, אמן ואמן.

'פינת ההלכה' של מרן הראשון לציון שליט"א משודרת בכל יום שישי בשעה 15:45 - 'כאן-מורשת'

ניתן להאזין גם בקו 'בית יצחק': 0772-660-880 וכן בקו 'ערוץ מרן': 0799-16-5000 בשידור חי וחוזר

להנצחות (להצלחות, לרפואות ולעילוי נשמות) ולקבלת הגיליון במייל: yk3121405@gmail.com | כל הזכויות שמורות ©